

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Журнал заснований у 1918 році

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Серія: Юридичні науки

Том 37 (76) № 1 2026

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

Головний редактор:

Добрянська Наталія Валеріївна, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових і гуманітарних наук, завідувач аспірантури, докторантури, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Україна

Члени редакційної колегії:

Бортняк Катерина Василівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Україна

Гончаренко Ганна Анатоліївна, доктор юридичних наук, доцент, професор спеціальної кафедри № 1 Центру захисту національної державності, Навчально-науковий інститут державної безпеки Національної академії Служби безпеки України, Україна

Криворучко Лариса Сергіївна, доктор юридичних наук, старший дослідник, професор кафедри державно-правових і гуманітарних наук, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Україна

Мосьондз Сергій Олександрович, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи, Приватний вищий навчальний заклад «Університет сучасних знань», Україна

Шабалін Андрій Валерійович, кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач відділу захисту прав інтелектуальної власності, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, Україна

Professor Marianna Muravyeva, Director, Global Governance Law Master's Program, Faculty of Law/Aleksanteri Institute, University of Helsinki, Helsinki, Finland

Lorena Bachmaier, Doctor of Law, Professor, Faculty of Law, Universidad Complutense de Madrid, Madrid, Spain

Jaroslav Dobkowski, Dr. Sci. in Law, Assistant Professor, Head of the Department of Administrative Law and Security Studies, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Olsztyn, Poland

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
(протокол № 9 від 6 квітня 2026)

Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки»
зареєстрований друкованим медіа (рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1136 від 11.04.2024 року). Ідентифікатор медіа – R30-04003.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
(просп. Берестейський, 10, м. Київ, 01135, e-mail: crimea.tnu@gmail.com. Тел.: +38 (044) 529-05-16).

Періодичність – 6 разів на рік.

Мови видання: українська, англійська, польська, німецька, французька, словацька, румунська.

Журнал включений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
у галузі юридичних наук (спеціальності D8 Право, D9 Міжнародне право,
K9 Правоохоронна діяльність) відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України
№ 1643 від 28.12.2019 р. (додаток 4)

Журнал включений до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)

Сторінка журналу: www.juris.vernadskyjournals.in.ua

ISSN 2707-0581 (print)
ISSN 2707-059X (online)

© Таврійський національний університет
ім. В.І. Вернадського, 2026

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Гольдберг Н. О.

ТАЄМНИЦЯ СПОВІДІ ЯК РІЗНОВИД СВИДОЦЬКОГО ІМУНІТЕТУ
У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....1

Гобачова К. М.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗАГРОЗИ ЯК ПРАВОВУ КАТЕГОРІЮ..... 8

Ткаченя М. В.

ОРГАНИ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....13

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Волошкевич Г. А.

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ГРОМАДЯНСТВО ТА ЗАКОННІ ПІДСТАВИ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ:
НОВЕЛИ 2026 РОКУ.....18

Осауленко А. О.

НАРОДОВЛАДДЯ ЯК ЗАСАДА КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ..... 26

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Блащук Т. В.

ПРИНЦИП ДОБРОСОВІСНОСТІ У ДОГОВОРАХ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ:
СТАНДАРТИ ІНФОРМУВАННЯ, ЗГОДИ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ПРАВІ УКРАЇНИ
І СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН.....31

Гансецька В. В.

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НОТАРІАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ:
ПРАВОВІ МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ЕТИЧНІ РИЗИКИ..... 38

Драна Д. С., Склярєнко І. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДСТАВ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА НЕЗАКОННИЙ ОБШУК.....44

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Ніколенко Л. М.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ ПРАВА ЄС У СФЕРІ САНАЦІЇ
ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ПАРАДИГМИ50

Сиротко М. В.

ПОНЯТТЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОКТРИНІ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА
ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....56

Цьомра В. Ю.

ЕВОЛЮЦІЯ МОДЕЛІ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ
В УМОВАХ ПРАВОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ..... 63

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Боднарук М. І.

ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА АДАПТАЦІЯ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО НОВИХ
СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ.....73

Лубінець Д. В.

ОСНОВНІ СИСТЕМНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄВОСТІ МЕХАНІЗМУ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....78

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бойчук М. М.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ІНСТИТУТ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....83

Бортняк В. А., Кубарєв М.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКРИВАЧІВ
У СТРУКТУРІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ: МЕХАНІЗМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ.....88

Гнедюк В. Л.

КІБЕРЗЛОЧИНИ, ЦИФРОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ЕКСПЕРТИЗИ.....95

Добрянська Н. В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....101

Задоя І. І.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ
ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ.....107

Крайній П. І.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ ОСОБЛИВИХ
ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ:
ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ.....114

Красногор О. В.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ КООРДИНАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ
ДЕРЖАВНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....123

Макарова Т. П.

ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА
У НАЦІОНАЛЬНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ.....129

Нашинець-Наумова А. Ю.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....138

Петков С. В., Шамрай Б. М., Пашенко П. М.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВІД БЮРОКРАТИЧНОГО ОБТЯЖЕННЯ ДО ОПЕРАТИВНОСТІ СЛУЖБОВИХ ПЕРЕВІРОК.....145

Теличко О. А., Золотарьова М. К.

ПОДАТКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ «ДРОБЛЕННЯ БІЗНЕСУ»
ЯК СПОСОБУ НЕЗАКОННОЇ МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКІВ157

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Горєлова В. Ю.

ІЛЮЗІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ
КРИМІНОЛОГІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ.....164

Луценко Ю. В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З НОРМАМИ РИМСЬКОГО СТАТУТУ:
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ.....170

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Борейко Г. Д.

ОКРЕМА УХВАЛА ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЮ ПРАВОМ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ179

Патрелюк Д. А.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОКУРОРОМ РЕТЕЛЬНОСТІ (СУМЛІННОСТІ)
КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ185

Сігало О. М.

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ
ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....192

Теслюк І. О.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРИТЯГНЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ
ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....198

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Бортняк К. В., Губарєв С. В.

ІНСТИТУТ ВЕТО В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ:
ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР І УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....203

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....209

CONTENTS

THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW; THE HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL STUDIES

Holdberh N. O.

THE SECRET OF CONFESSION AS A TYPE OF WITNESS IMMUNITY
IN CRIMINAL JUSTICE.....1

Horbachova K. M.

ON THE ISSUE OF THREATS AS A LEGAL CATEGORY.....8

Tkachenya M. V.

BODIES OF BAR SELF-GOVERNMENT AS SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE LAW.....13

CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW

Voloshkevych H. A.

THE HUMAN RIGHT TO CITIZENSHIP AND THE LEGAL GROUNDS FOR ITS LIMITATION:
THE 2026 LEGISLATIVE AMENDMENTS.....18

Osaulenko A. O.

PEOPLE'S RULE AS A PRINCIPLE OF CONSTITUTIONAL ORDER
IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN AND EURO-ATLANTIC INTEGRATION OF UKRAINE.....26

CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW

Blashchuk T. V.

THE PRINCIPLE OF GOOD FAITH IN CONTRACTS FOR THE PROVISION
OF MEDICAL SERVICES: STANDARDS OF DISCLOSURE, CONSENT,
AND CONFIDENTIALITY IN THE LAW OF UKRAINE
AND THE SCANDINAVIAN COUNTRIES.....31

Hansetska V. V.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN NOTARIAL PRACTICE:
LEGAL LIMITS OF USE AND ETHICAL RISKS.....38

Drana D. S., Skliarenko I. V.

SPECIFIC FEATURES OF THE GROUNDS FOR CIVIL LIABILITY
FOR AN UNLAWFUL SEARCH.....44

COMMERCIAL LAW, ECONOMIC-PROCEDURAL LAW

Nikolenko L. M.

IMPLEMENTATION OF EU LAW IN THE FIELD OF REORGANIZATION
AND THE TRANSFORMATION OF THE NATIONAL LEGAL PARADIGM.....50

Syrotko M. V.

THE CONCEPT OF TRADE ACTIVITY IN THE DOCTRINE OF COMMERCIAL LAW
AND LEGISLATION OF UKRAINE.....56

Tsomra V. Yu.

EVOLUTION OF THE LEGAL PERSONALITY MODEL OF LEGAL ENTITIES
UNDER THE CONDITIONS OF LEGAL TRANSFORMATION.....63

LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Bodnaruk M. I.

CLIMATE CHANGE AND THE ADAPTATION OF SOCIAL PROTECTION SYSTEMS
TO NEW SOCIAL RISKS.....73

Lubinet D. V. THE PRINCIPAL SYSTEMIC PROBLEMS IN ENSURING THE EFFECTIVENESS OF THE SOCIAL-PROTECTION MECHANISM FOR CRITICAL-INFRASTRUCTURE WORKERS.....	78
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCE LAW; INFORMATION LAW	
Boichuk M. M. PERSONNEL MANAGEMENT IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE AS AN INSTITUTION OF ADMINISTRATIVE LAW: THEORETICAL AND LEGAL PRINCIPLES AND PRACTICAL ASPECTS OF IMPLEMENTATION.....	83
Bortnyak V. A., Kubaryev M. ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF WHISTLERS IN THE STRUCTURE OF STATE BODIES: MECHANISMS OF INTERNAL CONTROL.....	88
Hnediuk V. L. CYBERCRIME, DIGITAL INVESTIGATIONS AND FORENSIC ANALYSIS.....	95
Dobrianska N. V. ADMINISTRATIVE AND LEGAL FEATURES OF DISCIPLINARY LIABILITY OF CIVIL SERVANTS FOR CORRUPTION OFFENSES IN CONDITIONS OF MARTIAL STATE.....	101
Zadoia I. I. PARTICULARITIES OF ADMINISTRATIVE LIABILITY OF CIVIL SERVANTS FOR ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATED TO CORRUPTION.....	107
Krainii P. I. ENSURING HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS UNDER SPECIAL LEGAL REGIMES BY PUBLIC ADMINISTRATION BODIES: EXPERIENCE OF UKRAINE AND THE STATE OF ISRAEL.....	114
Krasnohor O. V. MINISTRY OF JUSTICE OF UKRAINE AS A ENTITY FOR COORDINATING INTERACTION BETWEEN STATE AND PUBLIC INSTITUTIONS IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS PROTECTION.....	123
Makarova T. P. VETERAN POLICY IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW NORMS INTO THE NATIONAL LEGAL SYSTEM.....	129
Nashynets-Naumova A. Yu. ADMINISTRATIVE AND LEGAL BASIS OF THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE.....	138
Petkov S. V., Shamrai B. M., Pashchenko P. M. TRANSFORMATION OF THE SYSTEM OF SERVICE INVESTIGATIONS IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: FROM BUREAUCRATIC BURDEN TO THE OPERATIONAL EFFICIENCY OF SERVICE CHECKS.....	145
Telychko O. A., Zolotarova M. K. TAX AND LEGAL ASPECTS OF ‘BUSINESS FRAGMENTATION’ AS A METHOD OF ILLEGAL TAX MINIMIZATION	157

CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; CRIMINAL ENFORCEMENT LAW

Horielova V. Yu.

ILLUSIONS OF VIRTUAL REALITY AS A METHODOLOGICAL INSTRUMENT
OF CRIMINOLOGICAL MODELLING.....164

Lutsenko Yu. V.

TRANSFORMATION OF THE SYSTEM OF INTERNATIONAL CRIMES
AND HARMONIZATION OF THE CRIMINAL LEGISLATION OF UKRAINE
WITH THE NORMS OF THE ROME STATUTE: THEORETICAL
AND LEGAL ASPECTS, PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION.....170

CRIMINAL PROCEEDINGS AND CRIMINALISTICS; FORENSIC EXAMINATION; OPERATIONAL SEARCH ACTIVITY

Boreiko H. D.

A SEPARATE COURT ORDER AS A MEASURE OF COUNTERACTION
TO ABUSE OF RIGHTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS179

Patrelyuk D. A.

CERTAIN ASPECTS OF PROSECUTORS' ENSURING THOROUGHNESS (CONSISTENCY)
OF CRIMINAL PROSECUTION.....185

Sitalo O. M.

STANDARDS OF PROOF IN CRIMINAL PROCEEDINGS CONCERNING HIGH TREASON
UNDER MARTIAL LAW: ISSUES OF THEORY AND PRACTICE.....192

Tesliuk I. O.

LEGAL PRINCIPLES OF BRINGING LEGAL ENTITIES TO CRIMINAL LIABILITY.....198

TOPICAL ISSUES OF JURIDICAL SCIENCE

Bortnyak K. V., Gubarev S. V.

THE INSTITUTION OF VETO IN THE SYSTEM OF NATIONAL-TERRITORIAL AUTONOMY:
COMPARATIVE LEGAL DIMENSION AND LESSONS FOR UKRAINE.....203

INFORMATION ABOUT AUTHORS.....209

Крайній П. І.

<https://orcid.org/0000-0002-1263-9392>

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

У статті аналізується актуальна доктрина та практика адміністративного права, що стосується забезпечення прав і свобод людини в умовах дії особливих правових режимів. Доведено, що ефективність діяльності органів публічної адміністрації під час реалізації людиною її прав і свобод залежить як від системи стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, так і від визнання таких прав найвищою цінністю в державі. Встановлено, що країни, де особливі правові режими діють упродовж тривалого часу, стикаються з необхідністю пошуку балансу між гарантуванням безпеки для всіх осіб, які перебувають на їхній території, та забезпеченням реалізації окремим індивідом своїх прав і свобод.

Тривала дія особливих правових режимів в Україні та Державі Ізраїль вплинула на їхню правову доктрину та зумовила оновлення адміністративного законодавства. Наголошено, що будь-які обмеження прав людини в умовах таких режимів можуть відбуватися виключно на підставах, визначених законом. При цьому саме на законодавчі органи, вищі органи виконавчої влади та суди покладається контроль за запобіганням зловживанням повноваженнями з боку будь-якої гілки влади.

Запровадження в Україні воєнного стану з початку повномасштабного російського вторгнення змінило адміністративне законодавство в частині забезпечення прав людини в окремих сферах суспільного життя. Встановлено, що кількість випадків оскарження дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації приватними особами як у позасудовому, так і в судовому порядку зростає, що свідчить про виклики тривалого воєнного стану. З огляду на це, досвід Держави Ізраїль є особливо корисним для України. Доведено, що за відсутності писаної Конституції Ізраїлю вдалося створити унікальну правову систему, сформовану на основі загального права (common law) та принципів судового контролю, де створено умови для ефективного захисту прав людини. Ключовим фактором тут стало обмеження ролі Уряду та Кнесету щодо видання надзвичайного законодавства, яке здійснює Верховний Суд Ізраїлю.

Ключові слова: права людини, адміністративне право, публічна адміністрація, позасудовий захист, судовий захист, Верховний Суд, Верховний Суд Ізраїлю.

Постановка проблеми. Забезпечення прав і свобод людини в умовах дії особливих правових режимів є серйозним викликом як для суспільства, так і для держави. Істотні зміни, що відбулися у сфері адміністративного права (з акцентом на його публічну та сервісну складові), а також у європейському та національному механізмах захисту прав людини впродовж другої половини ХХ століття, створювали враження, що суворі обмеження задля забезпечення цілісності держави та безпеки громадян більше не знадобляться. Війна в Югославії вважалася останнім військовим конфліктом на території Європи. Формування європейської спільноти, впровадження вимог

Європейської комісії, імплементація Європейської конвенції з прав людини та інтенсифікація вивчення досвіду сусідніх країн у сфері захисту прав людини органами публічної адміністрації розпочали новий етап розвитку адміністративного права на континенті.

Проте саме російсько-українська війна стала каталізатором змін в українському адміністративному праві. Хоча законодавство щодо адміністративно-правових аспектів воєнного стану було напрацьоване раніше, воно фактично не застосовувалося на практиці до 2014 та 2022 років. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» істотно вплинув на механізми реалізації та

захисту прав і свобод людини. Діяльність публічної адміністрації також зазнала трансформацій: це стосується як внутрішнього адміністрування (організації діяльності), так і зовнішнього (взаємодії з приватними особами). У цьому контексті вкрай важливим є дослідження теоретичних та практичних аспектів забезпечення прав людини в умовах воєнного стану.

Для глибшого розуміння проблеми нами досліджено конституційні та адміністративні основи забезпечення прав і свобод людини в Державі Ізраїль. З моменту проголошення незалежності ця держава щорічно продовжує дію надзвичайного стану, який надає широкі повноваження органам публічної адміністрації для захисту від терористичних загроз та військової агресії з боку окремих країн Близького Сходу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика взаємодії публічної адміністрації у публічно-правових відносинах під час реалізації людиною її прав і свобод перебуває в центрі постійного науково-практичного дискурсу. Попри це, в українському адміністративному праві бракує системних досліджень, які б охоплювали, крім європейського досвіду, практику інших демократичних країн, де діяли або продовжують діяти надзвичайні правові режими.

Окремі аспекти впливу воєнного стану на реалізацію прав і свобод в Україні за участю органів публічної влади досліджувалися у працях О. Ю. Синявської, М. В. Поваленої, А. Т. Комзюка, М. А. Комзюка, А. М. Мерник, Н. Р. Носевич, А. Г. Сірка, О. П. Махмурової-Дишлюк, Я. П. Павлович-Сенети, Ю. Р. Лозинського, П. С. Пацурківського, Р. О. Гаврилюк, О. І. Дутчака та інших.

Серед ізраїльських правників проблематикою функціонування надзвичайного режиму (*Israeli state of emergency*), що передбачає обмеження прав і свобод, займалися А. Барак, С. Навот, Ч. Фрідберг, Р. Й. Хазан, Й. Мехозай, М. Гофнунг, Д. Б. Ерез, І. Кац, Д. Шрага, І. Бар-Сіман-Тов, М. Сфард, С. Бен-Натан та інші. Науковий доробок цих учених охоплює як адміністративно-правові механізми реалізації прав і свобод людини в Державі Ізраїль, так і специфіку правового статусу публічної адміністрації та діяльність Верховного Суду Ізраїлю як Вищого Суду Справедливості (Багац).

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів забезпечення прав і свобод людини органами публічної адміністрації в Україні та Державі Ізраїль в умовах дії особливих правових режимів крізь при-

зму адміністративного права. Вивчення сучасних наукових доробків українських та ізраїльських правників, актуальної нормативної бази, а також аналіз рішень Верховного Суду України та Верховного Суду Ізраїлю складають підґрунтя для формування висновків дослідження.

Попри відмінності цих правових режимів (воєнний стан в Україні та надзвичайний стан в Ізраїлі), простежуються подібні тенденції, як-от: прийняття спеціального законодавства, яким органи публічної адміністрації наділяються додатковими повноваженнями на період дії таких режимів; забезпечення системою органів виконавчої влади реалізації законодавчих обмежень щодо окремих прав і свобод людини; здійснення постійної взаємодії між законодавчим органом та органами виконавчої влади задля недопущення виходу уповноважених органів за межі їхнього правового статусу; здійснення судового контролю з боку Верховного Суду та Верховного Суду Ізраїлю в частині реалізації положень нормативних актів, спрямованих на забезпечення національної безпеки та громадського порядку.

З огляду на важливість ефективного правового захисту, аналіз судових рішень є ключовою складовою механізму охорони прав і свобод людини в умовах дії спеціальних правових режимів. Такі рішення забезпечують не лише розв'язання конкретних публічно-правових спорів, а й безпосередньо впливають на майбутню нормотворчу діяльність законодавчих органів в обох країнах.

Виклад основного матеріалу. Стабільне та ефективне забезпечення реалізації людиною її прав і свобод є невід'ємним атрибутом демократичної та правової держави. Динамічний розвиток стандартів захисту прав людини перебуває під впливом не лише внутрішніх, а й зовнішніх чинників. Сьогодні складно уявити державу, яка, відповідно до основних конституційних положень, забезпечує права та свободи людини, їх реалізацію та захист без відповідних адміністративно-правових норм та інститутів. Виклики, що постають перед державами, які тривалий час змушені захищати свої суверенітет та територіальну цілісність від збройних нападів держав-агресорів, є складними та комплексними. З одного боку, необхідно забезпечувати стале функціонування механізму держави, оборонного та безпекового секторів, секторів промисловості тощо. З іншого – населення такої держави, перебуваючи на відповідній території, розраховує на подальше стале забезпечення прав і свобод.

Виклики, які постали перед світовим співтовариством під час поширення вірусу COVID-19, стали першим серйозним випробуванням для демократичних країн. Розв'язана Росією війна проти України та її народу спровокувала наступний виток змін у правовому регулюванні життєдіяльності держави та суспільства. Держава Ізраїль з моменту свого заснування постійно перебуває під загрозою нових локальних та регіональних військових конфліктів, а також поступово зростаючої терористичної загрози. Ці фактори істотно вплинули на формування правової системи, конституційного та адміністративного права, адже забезпечення балансу між захистом держави, її цілісності й безпеки та правами і свободами людини є винятково складним завданням.

Українська держава з початком вторгнення Росії у 2014 році, анексії Криму та окупації частин Донецької й Луганської областей ввела в дію законодавство, яке стосувалося забезпечення безпеки населення та функціонування належного управління в районах, де Збройними силами України та іншими силами оборони здійснювалася відсіч військовим Російської Федерації. Мова йде про утворення військово-цивільних адміністрацій, правовий статус яких закріплений у Законі України «Про військово-цивільні адміністрації» [1]. Це одна із великого переліку змін, що відбулися у законодавстві, яким забезпечується адміністративно-правове регулювання прав і свобод людини, що вплинули, зокрема, і на правовий статус органів публічної влади.

До 2022 року воєнний стан вводився один раз. Причиною його застосування стала агресія військових кораблів Російської Федерації щодо катерів Військово-морських сил України в Керченській протоці 25 листопада 2018 року (ці події отримали назву «Інцидент у Керченській протоці») [2]. Після засідання Ради національної безпеки і оборони України Президентом України видано Указ про введення воєнного стану в Україні [3], який у подальшому був затверджений відповідним Законом України. Він вводився терміном на 30 діб – з 26 листопада по 26 грудня 2018 року [4]. Введений режим не мав суттєвого впливу на можливість приватних осіб реалізовувати свої права та свободи. Триваючі реформи у сфері місцевого самоврядування, публічної служби, інституту публічних послуг та інших сферах життя держави продовжувалися під впливом євроінтеграційного вектора.

Інша ситуація склалася після повномасштабного вторгнення Росії та її збройних сил на територію

України 24 лютого 2022 року. Введення Президентом України воєнного стану детально встановило перелік, умови, строки та межі обмежень прав і свобод людини, що передбачені ст. ст. 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України [5]. Основним Законом, крім іншого, чітко вказано на зв'язок між встановленням обмежень прав людини та звуженням їх змісту й обсягу. Відповідно до рішення Конституційного Суду України № 5-рп/2005, якщо зміст та обсяг прав і свобод звужено, це вважається обмеженням. Визначальним для розуміння змісту прав людини є умови та засоби, які надають можливості людині задовольняти потреби для її існування та розвитку. Під обсягом прав людини слід розуміти їх сутнісну властивість, що виражається у кількісних показниках таких можливостей. Вони відображаються у відповідних правах, які не є однорідними та загальними. За загальновизнаним правилом, зміст основного права не може бути порушено в жодному разі [6].

Введений в Україні правовий режим воєнного стану має ряд особливостей, які можна розкривати залежно від рівня його правового забезпечення: конституційного чи адміністративного. Оскільки наше дослідження стосується забезпечення публічною адміністрацією прав і свобод людини, ми розглядатимемо його особливості з точки зору адміністративного права. На думку Комзюка А. Т., Комзюка М. А. та Липія Є. А., особливостями діючого правового режиму воєнного стану є: спрямування діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на забезпечення оборони держави, її інтересів та захисту населення; сприяння у реалізації прав і свобод приватних осіб у межах їх тимчасового обмеження та особливого порядку реалізації; забезпечення реалізації заходів у межах правового режиму воєнного стану [7, с. 104].

Особливі правові режими впливають на всі сфери суспільного життя. Як зазначає О. І. Дутчак, російсько-українська війна змінила парадигму забезпечення публічних та приватних потреб кожного індивіда, українського суспільства та держави. У таких умовах пріоритетною для перерахованих суб'єктів стала потреба у реальному забезпеченні кожному з них безпеки, права на життя та гідність [8, с. 54].

Трансформація адміністративного законодавства України в умовах воєнного стану. Правовий режим воєнного стану впливає як на відносини внутрішнього адміністрування всередині органів публічної адміністрації, так і на відносини за участю приватної особи у випадку, коли остання

виявила бажання реалізувати або ж захистити свої права і свободи. Прикладом змін щодо організації діяльності окремих органів публічної влади може бути діяльність військово-цивільних адміністрацій (далі – ВЦА) та військових адміністрацій (далі – ВА). Вони мають різне адміністративно-правове регулювання, створюються як тимчасові органи влади на підставі Указу Президента України та діють на визначених цим актом територіях. На відміну від місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, ВЦА та ВА наділені мілітарним елементом для забезпечення належного управління та життєдіяльності населення на територіях, де Збройні сили України та інші органи сектору оборони протидіють російським загарбникам [1].

Іще одним прикладом змін адміністративно-правового регулювання діяльності органів публічної влади в умовах дії воєнного стану є законодавство про державну службу. Воно зазнало впливу як дії законодавства про особливі правові режими, так і вимог Європейської комісії щодо вдосконалення цього інституту та приведення його функціонування до відповідних європейських стандартів, зокрема шляхом відновлення конкурсів на заміщення посад державної служби до завершення воєнного стану. Кабінет Міністрів України підтримав відповідний законопроект, який розроблено Національним агентством України з питань державної служби на виконання індикаторів Плану України на 2024–2027 роки (Ukraine Facility Plan). Відповідні зміни до законодавства передбачають початок відновлення конкурсів у червні 2026 року. Це вплинуло на встановлений порядок добору осіб з-поміж громадян України щодо реалізації їхнього права на державну службу [9].

Цей приклад демонструє динамічність та залежність порядку реалізації прав і свобод людини не лише від умов дії воєнного стану, а й від прагнення держави забезпечити стабільність та ефективність функціонування окремих елементів її апарату. Без належного адміністративно-правового забезпечення реалізації прав людини, навіть в умовах дії особливих правових режимів, неможливо забезпечити виконання завдань у сфері оборони держави. Забезпечення прав і свобод людини такими органами відбувається у межах та способами, що передбачені Конституцією України, законами та підзаконними актами. Будь-яке порушення з боку таких органів матеріальних чи процедурних норм може бути оскаржено на вибір особи: або до органу, який прийняв відповідне рішення, або до суду.

Забезпечення прав людини через призму адміністративної процедури та сервісної держави. Варто зазначити, що змістовне оновлення законодавства у сфері надання публічних послуг громадянам України, іноземцям, особам без громадянства відбулось вже під час повномасштабної війни. Закон України «Про адміністративну процедуру» забезпечив уніфікацію надання вищепереліченим суб'єктам публічних послуг у межах заявного провадження. Ним врегульовуються відносини між адміністративним органом та приватною особою й у тих випадках, коли адміністративна процедура ініційована адміністративним органом [10]. Аналізуючи положення законодавства про адміністративну процедуру, можна сказати, що визначені ним поняття, принципи, порядок здійснення адміністративної процедури, права та обов'язки учасників провадження, видання адміністративного акта та його оскарження чи визнання його недійсним є важливим кроком для забезпечення прав людини як під час дії правового режиму воєнного стану, так і після його завершення.

Судовий контроль як гарантія прав людини: досвід Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Сприяння реалізації та захисту прав, свобод людини в умовах дії воєнного стану в Україні забезпечує судова система. Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду констатує зростання кількості надісланих справ впродовж 2022–2025 років: 192 596 справ і матеріалів; враховуючи залишки й нові надходження, усього розглянуто 196 965 справ. Під час виступу на зборах суддів голова КАС ВС Ігор Дашутін констатував наявну тенденцію постійного зростання надходжень. «Лише у 2025 році надійшло 57 013 нових справ і матеріалів. Це рекордна цифра надходжень. При цьому, з урахуванням залишків і нових надходжень у звітному періоді, розглянуто 56 570 справ і матеріалів. У 2025 році колегії суддів та судові палати КАС ВС сформували понад 400 нових висновків щодо застосування норм матеріального та процесуального права, значна кількість з яких стосується умов воєнного стану. При цьому на розгляд до Великої Палати ВС надійшло 529 справ і матеріалів адміністративного судочинства, що становить 61% від загальної кількості», – зазначив І. Дашутін [11].

Як бачимо, навантаження на діяльність Верховного Суду за роки діючого воєнного стану зросло. З-поміж різних категорій справ, які розглядаються Касаційним адміністративним судом,

нами звернуто увагу на ті, які стосуються розгляду публічно-правових спорів щодо: свободи пересування або перетину кордону; повноважень органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану; організації освітньої діяльності. Саме в межах аналізу окремих рішень наведених вище справ можна побачити, яким чином Верховний Суд перевіряє законність прийнятих рішень відповідними органами публічної влади; орієнтує громадян та нагадує їм про необхідність не лише реалізовувати свої права, але й виконувати обов'язки, допомагає розв'язати складні публічно-правові спори, які не вирішувались раніше.

Постановою КАС ВС від 17.08.2023 завершено розгляд справи № 380/7792/22, у якій громадянин України звернувся з позовом до військової частини, Державної прикордонної служби України. Просив визнати рішення про відмову в перетині державного кордону протиправним та скасувати його. На момент перетину позивач був студентом. У рішенні суд вказав на те, що позивач, будучи студентом, навчаючись на денній формі навчання, не підлягає призову на військову службу. Проте це жодним чином не аналогічно його звільненню з такої служби. Навчання лише надає право на відстрочку [12]. Крім цього, у рішенні зазначено про те, що оформлення відстрочки не звільняє від виконання інших обов'язків (приписки до відповідної призовної дільниці; додержання правил військового обліку; залучення до робіт оборонного характеру за виникненням такої потреби). Виконання цих обов'язків не перешкоджає позивачу продовжувати здобувати освіту у національному закладі вищої освіти. Це не порушує права на свободу пересування чи перетин державного кордону.

У постанові КАС ВС від 18.10.2023 у справі № 620/7714/22 суд розглянув справу щодо прийнятого на сесії обласної ради рішення про припинення комунального підприємства обласної ради шляхом ліквідації. Для виконання прийнятого рішення управлінням комунального майна обласної ради підготовлено та подано заяву до управління адміністративних послуг міської ради, яке, в подальшому, відмовило у вчиненні реєстраційних дій. Суди попередніх інстанцій вказували на те, що визначені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» повноваження обласної ради в період дії такого правового режиму здійснюються начальником обласної військової адміністрації. Суд наголосив на тому, що навіть після утворення Президентом України тимчасових державних органів у встановленому законом порядку

не є підставою для припинення діяльності органів місцевого самоврядування (обласних чи районних рад) на період дії правового режиму воєнного стану. Хоч воєнний стан і передбачає передання окремих повноважень військовим адміністраціям, проте він жодним чином не може ліквідувати суб'єктність відповідних органів місцевого самоврядування [13].

У постанові КАС ВС від 13.02.2024 у справі № 320/5934/22 судом вирішено публічно-правовий спір, який стосувався визнання протиправності та скасування рішення органу місцевого самоврядування (сільської ради) щодо призупинення діяльності закладу освіти на його території. Позивач стверджував, що під час прийняття рішення не дотримано вимог законодавства про місцеве самоврядування, освіти та публічну інформацію в частині забезпечення громадських слухань під час прийняття такого рішення. Відповідач зазначив, що залучення громадськості було неможливим з огляду на запроваджений воєнний стан, яким встановлюється заборона на проведення масових зібрань. Суд дійшов висновку про те, що на введений правовий режим воєнного стану дійсно поширюються деякі обмеження, які стосуються оприлюднення таких актів згідно із Законом України «Про доступ до публічної інформації», законами України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Водночас попереднє обговорення проєкту рішення про призупинення діяльності закладу освіти потрібно було провести, адже, окрім такої форми комунікації щодо прийняття рішення, яке впливатиме на реалізацію прав та свобод мешканців громади, можливо застосувати інші форми роз'яснень, як-от інтернет-конференції, відеоконференції тощо [14].

Усі наведені рішення свідчать про важливу роль судів у питаннях захисту прав і свобод людини. Зважаючи на обмеження, які застосовуються під час дії воєнного стану, органами публічної адміністрації не повною мірою забезпечується їх виконання шляхом підміни повноважень, нехтування передбаченою законодавством процедурою чи прийняття рішення про відмову у вчиненні дії на користь особи без належного обґрунтування такого рішення.

Основи ізраїльського законодавства у сфері особливих правових режимів розвивалися паралельно із державою. Після проголошення незалежності ізраїльська держава отримала у спа-

док законодавство підмандатної Палестини, яке сформувалося під час британського управління територією Ерец-Ізраїль, законодавство Османської імперії тощо. Одним із нормативних актів, який увійшов до правової системи Ізраїлю після 1948 року, стала Постанова про право та адміністрацію (Law and Administration Ordinance 1948). Це основний документ, у якому визначено основні принципи, функції та повноваження законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Відповідно до ст. 9 Постанови: «Якщо Тимчасова державна рада вважатиме це за доцільне, вона може оголосити про надзвичайний стан у державі, і після публікації такої декларації в Офіційному віснику Тимчасовий уряд може уповноважити прем'єр-міністра або будь-якого іншого міністра приймати такі надзвичайні положення, які він вважатиме доцільними в інтересах оборони держави, громадської безпеки та забезпечення постачанням і наданням життєво важливих послуг» [15]. Стаття 9 цієї Постанови передбачала повноваження ізраїльського парламенту оголошувати «надзвичайний стан» (emergency situation).

На сьогодні законодавство Ізраїлю щодо надзвичайного стану формують кілька нормативних актів, які забезпечують правове регулювання окремих його аспектів: Британські оборонні (надзвичайні) правила 1945 р.; статті 38 та 39 Основного закону: Уряд, якими найвищий орган виконавчої влади наділений повноваженнями видавати надзвичайні укази; Закон про надзвичайні повноваження 1979 р., яким врегульовуються особливості адміністративного затримання; Постанова про запобігання тероризму 1948 р., яку замінено Законом про боротьбу з тероризмом 2016 року, що встановлюють обмеження свободи об'єднань та вираження поглядів для груп, які урядом визнані «терористичною організацією» [16, с. 191].

Надзвичайний стан вперше оголошено 1948 р. Він продовжується щороку. Відповідно до ст. 38 (b) Основного закону: Уряд, стан надзвичайної ситуації оголошується Кнесетом (парламентом) на термін не більше одного року. Щорічно дія цього правового режиму продовжується [17]. При цьому Верховний суд Ізраїлю як найвища судова інстанція та як Вищий суд справедливості виніс низку рішень, які стосувалися як обмежень прав і свобод людини в умовах дії стану надзвичайної ситуації, продовження його дії тощо. Розглянемо кілька таких рішень.

У справі «Асоціація за громадянські права в Ізраїлі проти Кнесету» (Association for Civil Rights in Israel v. Knesset) HCJ 3091/99 від

05.05.2012 р. позивачі (заявники) оскаржували неодноразове продовження терміну оголошення надзвичайного стану в країні відповідно до статті 38 Основного закону: Уряд. Суд вказував, що подібні заяви вже були предметом розгляду. На думку заявників, оголошення надзвичайного стану постійно порушує верховенство права, розподіл влади та основні права.

Відповідач в особі уряду наполягав на тому, що використання органами влади надзвичайних повноважень є звичним явищем, у той час як скасування положень про надзвичайну ситуацію паралізує ефективне управління, оскільки багато прийнятих звичайних законів юридично прив'язані до цього правового режиму. Скасування цього режиму може призвести до «правового вакууму».

Суддя Е. Рубінштейн у своєму рішенні сформулював унікальний статус Ізраїлю, назвавши його «нормальною державою, яка водночас є аномальною». Нормальність виражається у тому, що Ізраїль є демократичною державою, яка захищає базові права людини. У ній діє незалежна судова система та забезпечується проведення вільних виборів. Під аномальністю він розуміє те, що «... це єдина демократія, що перебуває під постійною загрозою знищення, а війна з тероризмом триватиме в осяжному майбутньому» [18].

Хоча практика постійного продовження режиму надзвичайної ситуації не є оптимальною, вона все-таки відбувається в рамках правового поля. Водночас держава почала поступово скасовувати або замінювати окремі надзвичайні закони звичайним законодавством. Суд наголосив на виконанні урядом дій щодо завершення законодавчого процесу переведення надзвичайних норм у статус постійних. При цьому наголошено, що влада не може залишатися без необхідних інструментів захисту в умовах чутливої безпекової ситуації [18]. Як бачимо, Багац не прийняв рішення про радикальне втручання у ситуацію, яка склалася з продовженням цього правового режиму. Натомість судом наголошено на поступовому тиску на виконавчу та законодавчу владу для нормалізації правового поля.

Стаття 39 (a) та 39 (f) Основного закону: Уряд надає парламенту повноваження щодо здійснення нагляду за надзвичайними повноваженнями уряду. Згідно зі встановленою процедурою прийняття рішень у сфері надзвичайної ситуації має отримати згоду в Комітеті із закордонних справ та безпеки Кнесету. У випадку їх невідповідності більшість парламенту може їх скасувати. Такий

висновок зроблено Верховним судом Ізраїлю у справі «Бен Меір проти Прем'єр-міністра» (Ben Meir v. Prime Minister). Справа стосувалася повноважень Служби безпеки Ізраїлю (Israel Security Agency, також відома як *Shabak*), які були надані за клопотанням Міністерства охорони здоров'я Ізраїлю для відстеження контактів за допомогою «надзвичайних правил» під час пандемії COVID-19.

Суд видав тимчасове розпорядження, яким зобов'язав Кнесет створити комітети для здійснення парламентського нагляду за діяльністю Служби безпеки Ізраїлю. У березні 2020 року після створення відповідних комітетів уряд Ізраїлю ухвалив Рішення, яким уповноважив проводити відстеження контактів на підставі розділу 7(b)(6) Загального закону про агентство безпеки, 5762-2002 (General Security Service Law), а саме: збір та обробка даних пацієнтів з коронавірусом, їхніх близьких контактів та будь-кого, хто перебував у безпосередній близькості з ними протягом двох тижнів до встановлення діагнозу [20].

Заявники стверджували, що повноваження, надані ISA Рішенням про надання повноважень, є непропорційним порушенням права на приватне життя та права на гідність, особливо враховуючи, що вони є обов'язковими та не мають прозорості. Відповідачі стверджували, що фраза «інші національні інтереси, життєво важливі для національної безпеки держави» згідно з розділом 7(b)(6) Закону має широке визначення. Таким чином, вона охоплює необхідність обмеження поширення епідемії коронавірусу.

Суд постановив, що «на момент прийняття рішення урядом дозвіл, наданий відповідно до розділу 7(b)(6) Закону, був достатньо чітким. Однак дозвіл на підставі розділу 7(b)(6) Закону не може забезпечити достатню основу для такого

розширення діяльності Служби безпеки Ізраїлю без вирішення цього питання законодавчим органом у рамках первинного законодавства». Суд рекомендував членам Кнесету запровадити первинне законодавство для продовження участі Служби безпеки Ізраїлю [19].

Верховний суд Ізраїлю відіграє важливу роль під час забезпечення судового контролю за дотриманням прав і свобод людини. Він розглядає справи, які стосуються дії режиму надзвичайної ситуації, залежно від конкретних обставин справи. Це впливає на остаточне рішення, яке приймається судом, та має істотне значення для усіх гілок влади загалом та публічної адміністрації зокрема.

Висновки. Отже, забезпечення прав і свобод людини органами публічної адміністрації в умовах дії особливих правових режимів обумовлюється рядом чинників. На досвіді України та Ізраїлю, які найдовше з-поміж демократичних країн ввели на своїх територіях, відповідно, правовий режим воєнного стану та надзвичайний режим, продемонстровано, що держава намагається віднайти баланс щодо забезпечення приватного та публічного інтересів. Захист від зовнішніх загроз в обох країнах обумовив кардинальну зміну як правового статусу органів, які формують публічну адміністрацію, так і сформованої актуальної судової практики. Важливим при цьому є здійснення контролю за діяльністю таких органів, який можуть здійснювати судові системи зазначених країн. Будь-які обмеження прав і свобод людини можливі лише через прийняття окремого законодавства, яким вводяться особливі правові режими. Це впливає на обсяг окремих повноважень публічної адміністрації який не може надаватись всупереч діючому законодавству, навіть за умови дії особливих правових режимів. Така тенденція характерна для України та Ізраїлю.

Список літератури:

1. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII : станом на 8 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 12.02.2026).
2. Війна у Керченській протоці: таран, штурмовики та захоплення українських кораблів. *Українська правда*. URL : <https://www.pravda.com.ua/articles/2018/11/25/7199243/> (дата звернення: 12.02.2026).
3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 26.11.2018 № 393/2018 : станом на 28 листоп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/2018#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
4. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 26.11.2018 № 2630-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2630-19#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
5. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 : станом на 28 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 роз-

ділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) : Рішення Конституц. Суду України від 22.09.2005 № 5-пп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text> (дата звернення: 13.02.2026).

7. Комзюк А.Т., Комзюк М.А., Липій Є.А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 3. С. 100–106. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.18> (дата звернення: 13.02.2026).

8. Дутчак О.І. Необхідність запровадження воєнної парадигми податкового права України в умовах воєнного стану. *Юридична Україна*. 2024. № 8. С. 49–58. URL: <https://jur-ukraine.com/neobhidnist-zaprovadzhennya-voynennoyi-paradygmy-podatkovogo-prava-ukrayiny-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення: 13.02.2026).

9. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202400792 (date of access: 13.02.2026).

10. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 13.02.2026).

11. У 2025 році судді ВС у КАС розглянули понад 56 тис. справ і матеріалів. Судова влада України. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1968753> (дата звернення: 13.02.2026).

12. Постанова КАС ВС від 17.08.2023 у справі № 380/7792/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112879350> (дата звернення: 13.02.2026).

13. Постанова КАС ВС від 18.10.2023 у справі № 620/7714/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114269637> (дата звернення: 13.02.2026).

14. Постанова КАС ВС від 13.02.2024 у справі №320/5934/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116964901> (дата звернення: 13.02.2026).

15. Law And Administration Ordinance No. 1 of 5708-1948. Laws of the State of Israel: Authorized Translation from the Hebrew, Volume I. Government Printer, Jerusalem, Israel (1948-1987), p.1. URL: <https://www.adalah.org/uploads/oldfiles/Public/files/Discriminatory-Laws-Database/English/49-Emergency-Orders-derived-from-Law-and-Administration-Ordinance-1948.pdf> (date of access: 14.02.2026).

16. Navot S. Emergency as a state of mind – the case of Israel. In: Auriel, P., Beaud, O., Wellman, C. (eds). *The Rule of Crisis. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, vol 64. Springer, Cham. P. 185–212. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74473-5_9

17. BASIC-LAW: THE GOVERNMENT (Originally adopted in 5761-2001). URL: <https://main.knesset.gov.il/EN/activity/documents/BasicLawsPDF/BasicLawTheGovernment.pdf> (date of access: 14.02.2026).

18. Association for Civil Rights in Israel v. Knesset. HCJ 3091/99. URL: <https://versa.cardozo.yu.edu/opinions/association-civil-rights-israel-v-knesset> (date of access: 14.02.2026).

19. Ben Meir v. Prime Minister. HCJ 2109/20. URL: <https://versa.cardozo.yu.edu/opinions/ben-meir-v-prime-minister> (date of access: 14.02.2026).

20. General Security Service Law, 5762-2002. URL: https://main.knesset.gov.il/EN/about/history/Documents/kns15_GSS_eng.pdf (date of access: 14.02.2026).

Krainii P. I. ENSURING HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS UNDER SPECIAL LEGAL REGIMES BY PUBLIC ADMINISTRATION BODIES: EXPERIENCE OF UKRAINE AND THE STATE OF ISRAEL

The article analyzes the current doctrine and practice of administrative law regarding the protection of human rights and freedoms under special legal regimes. It is argued that ensuring the effective operation of public administration bodies during the realization of human rights and freedoms depends both on maintaining a system of checks and balances between the legislative, executive, and judicial branches and on the recognition of such rights as the supreme value of the state. It is established that countries where special legal regimes have been in effect for a long period face the necessity of finding a balance between ensuring and guaranteeing security for all persons within their territory and safeguarding the individual's exercise of their rights and freedoms.

The ongoing application of special legal regimes in Ukraine and the State of Israel has influenced their legal doctrines and led to the modernization of administrative legislation. The article emphasizes that any restrictions on human rights under special legal regimes may only occur on grounds determined by law. Furthermore, the legislative bodies, the highest executive authorities, and the courts are responsible for monitoring and preventing the abuse of power by any branch of government during such regimes.

The imposition of martial law in Ukraine since the beginning of the full-scale Russian invasion has modified administrative legislation regarding the protection of human rights in certain spheres of social life. It is noted

that the number of cases challenging the actions or omissions of public administration bodies by private individuals, through both out-of-court and judicial procedures, is increasing, which indicates the negative impact of the prolonged martial law. In this regard, the experience of the State of Israel may prove useful for Ukraine. It is demonstrated that, despite the absence of a written Constitution, Israel has managed to create a unique legal system based on common law and the judicial precedents of the Supreme Court, which provides conditions for the protection of human rights in relations with public administration bodies. A vital factor in this process is the judicial review exercised by the Supreme Court of Israel, which limits the power of the Government and the Knesset regarding the issuance of emergency legislation.

Keywords: *human rights, administrative law, public administration, out-of-court protection, judicial protection, Supreme Court, Supreme Court of Israel.*

Дата першого надходження статті до видання: 14.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 04.05.2026